

UCZEŃ TRUDNY WYCHOWAWCZO
– MŁODSZY WIEK SZKOLNY

Zestawienie bibliograficzne

Wybór literatury dostępnej

w Publicznej Bibliotece Pedagogicznej w Koninie Filia w Słupcy

Opracowanie:

Anna Chudzińska

Słupca 2013

Wstęp

*„O wiele łatwiej jest uczyć niż wychowywać.
Do uczenia potrzebne są jedynie wiadomości,
do wychowania konieczna jest nieustanna obecność.”*
Albert Hurtado

Rozwój dziecka w młodszym wieku szkolnym jest bardzo intensywny pod względem fizycznym i psychicznym. Rozwija się spostrzeganie, które zmienia się, nabiera charakteru. Dziecko spostrzega nie tylko dlatego, że mu się udaje ale dlatego, że samo chce. Rozwija się mowa i myślenie. Uwaga dowolna dziecka koncentruje się na wybranym przedmiocie. Pod wpływem nauki szkolnej rozwija się pamięć ku zapamiętywaniu dowolnemu.

Życie uczuciowe w tym okresie jest bogate, a uczucia stają się coraz głębsze i trwalsze. Dziecko przeżywa radość z osiągnięć, wstyd z niepowodzeń, strach w zagrożeniu, a także miłość i przyjaźń. Wola dziecka rozwija się i kształtuje w związku z rozwojem wszystkich procesów psychicznych, coraz dokładniej kontroluje swoje zachowanie. W sytuacjach konfliktowych rozpoczyna się walka motywów. Dziecko porównuje argumenty, decyduje i wybiera to, co jego zdaniem ma większą wartość.

Dziecko w młodszym wieku szkolnym jest bardzo plastyczne i podatne na wychowawcze oddziaływanie. Z tego względu w edukacji wczesnoszkolnej musimy mieć na uwadze rozwój dziecka.

Prezentujemy zestawienie bibliograficzne, wykaz literatury przedmiotu na temat: „Uczeń trudny wychowawczo – młodszy wiek szkolny”. Obejmuje ono pozycje dostępne w zbiorach Centrum Doskonalenia Nauczycieli – Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Koninie Filia w Słupcy. Po każdym opisie bibliograficznym wydawnictwa zwartego znajdą Państwo jego sygnaturę.

WYDAWNICTWA ZWARTE

1. Agresja dzieci i młodzieży : uwarunkowania indywidualne, rodzinne i szkolne / red. Irena Pufal-Struzik. – Kielce : Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, 2007
Sygnatura: 27473, 27827
2. Agresja i przemoc w szkole : przyczyny, rozpoznawanie, zapobieganie / red. Irena Pufal-Struzik. – Kielce : Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, 2007
Sygnatura: 27474, 27828
3. AMEN DANIEL G.
Z ADHD można wygrać : jak pomóc ludziom cierpiącym z powodu ADHD i innych typów zespołu zaburzeń uwagi / Daniel G. – Konstancin-Jeziorna : Wydawnictwo Medium, 2010
Sygnatura: 28972
4. CARTER CHERYL R.
ADHD/ADD : jak pomóc dziecku ogarnąć chaos / Cheryl R. Carter. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2012
Sygnatura: 29080
5. DAMBACH KARL E.
Mobbing w szkole : jak zapobiegać przemocy grupowej / Karl E. Dambach. – [Wyd. 2]. – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2008
Sygnatura: 27899

6. DAMBACH KARL E.
Mobbing w szkole : jak zapobiegać przemocy grupowej / Karl E. Dambach. – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2003
Sygnatura: 26015
7. DAMBACH KARL E.
Odwaga cywilna a przemoc w szkole : scenariusze godzin wychowawczych / Karl E. Dambach . – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2008
Sygnatura: 27910
8. EDWARDS CLIFFPRD H.
Dyscyplina i kierowanie klasą / Clifford H. Edwards. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2006
Sygnatura: 27242
9. GAŚTOŁ AGNIESZKA
Mój złośnik : czyli jak nauczyć dzieci mądrego radzenia sobie ze złością / Agnieszka Gaśtoł, Aneta Jegier. – Warszawa : Difin, 2012
Sygnatura: 29098
10. GEBAUER KARL
Mobbing w szkole / Karl Gebauer. – Warszawa : Instytut Wydawniczy "Pax", 2007
Sygnatura: 27898
11. GORDON THOMAS
Wychowanie bez porażek w szkole / Thomas Gordon. – [Wyd. 10]. – Warszawa : Instytut Wydawniczy "Pax", 2009
Sygnatura: 28474
12. GRIFFITHS MARK
Gry i hazard : uzależnienie dzieci w okresie dorastania / Mark Griffiths. – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2004
Sygnatura: 26582
13. HERDA KATARZYNA
O dzieciach Indygo, czyli ADHD bez tajemnic / Katarzyna Herda. – Kielce : Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, 2007
Sygnatura: 27905
14. HEYNE DAVID
Niechęć do szkoły : jak pomóc dziecku, które opuszcza lekcje i wagaruje / David Heyne, Stephanie Rollings. – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2004
Sygnatura: 26197
15. LIPOWSKA MAŁGORZATA
Dysleksja i ADHD współwystępujące zaburzenia rozwoju : neuropsychologiczna analiza deficytów pamięci / Małgorzata Lipowska. – Warszawa : "Scholar", 2011
Sygnatura: 28847
16. MIGAŁA PAWEŁ
Dlaczego uczeń staje się agresywny? : przyczyny i uwarunkowania / Paweł Migała. – Kielce : Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, 2008
Sygnatura: 27843

17. NOLTING HANS-PETER
Jak zachować porządek w klasie / Hans-Peter Nolting. – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2004
Sygnatura: 26182
18. O'MOORE MONA
Jak opanować przemoc w szkole / Mona O'Moore, Stephen James Minton. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne ; "Fraszka Edukacyjna", 2008
Sygnatura: 28200
19. PASZKIEWICZ ANETA
Kariera szkolna uczniów o inteligencji niższej niż przeciętna / Aneta Paszkiewicz. – Warszawa : Difin, 2012
Sygnatura: 29093
20. PETLÁK ERICH
Klimat szkoły, klimat klasy / Erich Petlák. – Warszawa : Wydawnictwo Akademickie "Żak", 2007
Sygnatura: 27399
21. PRACA
Praca wychowawcza z dziećmi i młodzieżą / red. Mieczysław Łobocki. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2001
Sygnatura: 26603
22. PUCHAŁA EWA
Szkoła jako wspólnota osób : poradnik dla nauczycieli i wychowawców / Ewa Puchała. – Warszawa : Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, 2009
Sygnatura: 28544
23. PYŻAŁSKI JACEK
Nauczyciele – uczniowie : dwa spojrzenia na dyscyplinę w klasie / Jacek Pyżalski. – Kraków : Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2007
Sygnatura: 27483
24. RIDLEY DALE SCOTT
Jak nauczyć dzieci odpowiedzialności / Dale Scott Ridley, Bill Walther. – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005
Sygnatura: 26838
25. ROSENBERG MARSHALL B.
Edukacja wzbogacająca życie : porozumienie bez przemocy przyczynia się do poprawy wyników nauczania, redukuje konflikty i wzbogaca wzajemne relacje między uczniami i nauczycielami / Marshall B. Rosenberg. – Warszawa : Jacek Santorski & CO Agencja Wydawnicza, 2006
Sygnatura: 27395
26. ROZWIĄZYWANIE
Rozwiązywanie konfliktów w szkole : poradnik dla nauczycieli / [red. merytoryczna Maria Kazimierczak]. – Warszawa : Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, 2008
Sygnatura: 28556

27. RUMPF JOACHIM
Krzyczeń, bić, niszczyć : agresja u dzieci w wieku 13 lat / Joachim Rumpf. – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2003
Sygnatura: 26014
28. RUMPF JOACHIM
Krzyczeń, bić, niszczyć : agresja u dzieci w wieku 13 lat / Joachim Rumpf. – [Wyd. 2]. – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2008
Sygnatura: 27894
29. SCHOOLMATES
Schoolmates, znęcanie się w szkołach / Miles Gualdi, [i in.]. – Warszawa : Kampania Przeciw Homofobii, 2008
Sygnatura: 28185
30. SŁUPEK KAZIMIERZ
Dyscyplina w klasie : poradnik pedagogiczny / Kazimierz Słupek. – Kraków : Wydawnictwo „Rubikon”, 2010
Sygnatura: 28530
31. SREBNICKI TOMASZ
Dziecko z ADHD w szkole i przedszkolu : informacje dla pedagogów i opiekunów / Tomasz Srebnicki, Tomasz Wolańczyk. – Warszawa : Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2010
Sygnatura: 28805, 28812
32. STEIN ARND
Kiedy dzieci są agresywne : jak możemy je zrozumieć i pomóc ? : poradnik dla rodziców i wychowawców / Arnd Stein. – Kielce : Wydawnictwo "Jedność", 2002
Sygnatura: 25864
33. SZOSTAK SYLWIA
Porozmawiajmy o agresji : propozycja programu profilaktyczno-wychowawczego dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej / Sylwia Szostak, Anna Tabaka. – Kraków : Wydawnictwo "Rubikon", 2007
Sygnatura: 27598
34. ZANIM
Zanim w szkole będzie źle... / red. Krystyna Ostrowska. – [Wyd. 2 ...]. – Warszawa : Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, 2004
Sygnatura: 27063
35. ZIELIŃSKA MONIKA
Jak reagować na agresję uczniów? : skuteczne techniki radzenia sobie z problemem / Monika Zielińska. – Gdańsk : Harmonia Universalis, 2012
Sygnatura: 29092

ARTYKUŁY Z CZASOPISM

1. BARANOWSKA EWA
Uczeń z ADHD – moja recepta na problem / Ewa Baranowska // Życie Szkoły. – 2012, nr 11, s. 28-29

2. BIERNAT TOMASZ
Zanim będzie za późno / Tomasz Biernat // Wychowanie na co Dzień. – 2000, nr 1/2, s. 35-37
3. BOROWSKA Teresa
Mechanizmy przemocy i agresji : konteksty edukacyjne / Teresa Borowska // Edukacja. – 2001, nr 3, s. 29-35
4. BRODACKA-ADAMOWICZ EWA
Porażkę zmienić w sukces / Ewa Brodacka-Adamowicz // Edukacja i Dialog. – 2000, nr 1, s. 37-41
5. CHMIELEWSKA JADWIGA
Praca biblioteczna z uczniem trudnym : opis i analiza przypadku rozpoznawania i rozwiązywania problemu wychowawczego / Jadwiga Chmielewska // Biblioteka w Szkole. – 2004, nr 3, s. 16-17
6. CZORNIK MAŁGORZATA
Problemy uczniów rozwiązywane nową metodą aktywizującą "Story line" / Małgorzata Czornik // Nauczanie Początkowe. – 2003/2004, nr 2, s. 84-87
7. DĄBROWSKA JOANNA
Zaburzenia zachowania dzieci i młodzieży : aspekty diagnostyczno-praktyczne / Joanna Dąbrowska // Wychowanie na co Dzień. – 2005, nr 3, s. 15-20
8. FALKOWSKA-WINDER LIDIA
Spójrzmy przyjaźnie na trudnego ucznia / Lidia Falkowska-Winder // Edukacja i Dialog. – 2003, nr 6, s. 51-56
9. GAWRYŚ MARIA
Rozwiązywanie konfliktów w klasie / Maria Gawryś // Edukacja i Dialog. – 2002, nr 8, s. 35-39
10. GŁUSZEK ANNA
Pokonać nieśmiałość / Anna Głuszek // Życie Szkoły. – 2012, nr 1, s. 25-28
11. GODLEWSKA ALEKSANDRA
Okiełznać dziecięcą frustrację / Aleksandra Godlewska // Życie Szkoły. – 2012, nr 10, s. 32-33
12. GOLUCH AGNIESZKA
Program profilaktyczny dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej przejawiających zaburzenia w zachowaniu / Agnieszka Goluch, Aneta Trojanowska // Opieka, Wychowanie, Terapia. – 2003, nr 3, s. 15-19
13. GÓRECKA ALICJA
Zaburzenia dynamiki procesów nerwowych jedną z przyczyn trudności wychowawczych i niepowodzeń szkolnych / Alicja Górecka // Nauczanie Początkowe. – 2000/2001, nr 4, s. 50-60
14. RÓZIEWICZ GRAŻYNA
Praca z uczniem w kryzysie emocjonalnym / Grażyna Różiewicz // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. – 2012, nr 1, s. 9-21

15. GRYGIER, Urszula
Teraz – wychowujemy / Urszula Grygier // Nowa Szkoła. – 2005, nr 3, s. 41-47
16. GRZYWNIAK CELESTYNA
Nadpobudliwość psychoruchowa a trudności szkolne / Celestyna Grzywniak // Życie Szkoły. – 2000, nr 6, s. 334-338
17. JAGIEŁŁO EWA
O niektórych trudnościach wychowawczych / Ewa Jagiełło // Życie Szkoły. – 2004, nr 6, s. 33-35
18. JAGŁA ALEKSANDRA
Jak pomóc dzieciom rozwiązywać ich dziecięce problemy? / Aleksandra Jagła // Życie Szkoły. – 2012, nr 3, s. 33-35
19. JAGŁA ALEKSANDRA
Wychowanie bez kar / Aleksandra Jagła // Życie Szkoły. – 2012, nr 5, s. 31-33
20. JANOWSKA JANINA
Bezradność psychopedagogiczna i błąd wychowawczy nauczyciela a agresja uczniów / Janina Janowska, Dorota Sikora, Teresa Zubrzycka-Maciąg // Opieka, Wychowanie, Terapia. – 2000, nr 3, s.13-16
21. JAŚKIEWICZ GRAŻYNA
Socjoterapia w klasie / Grażyna Jaśkiewicz, Łucja Kołpakowska // Problemy Opiekuńczo–Wychowawcze. – 1998, nr 9, s. 27-28
22. JONAKOWSKA EWA
Agresja i przemoc zaczyna się w podstawówce / Ewa Jonakowska // Życie Szkoły. – 2013, nr 2, s. 26-29
23. JONAKOWSKA EWA
Zaburzenia integracji sensorycznej (SI) – jak pracować z dzieckiem? / Ewa Jonakowska // Życie Szkoły. – 2012, nr 2, s. 28-30
24. JUREWICZ MONIKA
Formy pomocy dzieciom ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się / Monika Jurewicz // Nowa Szkoła. – 2008, nr 3, s. 40-45
25. JUREWICZ MONIKA
Formy pomocy dzieciom ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się / Monika Jurewicz // Nowa Szkoła. – 2008, nr 5, s. 34-39
26. KARŁYK-ĆWIK, Anna
Diagnozowanie i rozumienie agresji : trudności i wskazówki / Anna Karłyk-Ćwik // Problemy Opiekuńczo–Wychowawcze. – 2008, nr 1, s. 5-13
27. KARŁYK-ĆWIK ANNA
"Quo vadis" nauczycielu? Czyli o błędnych sposobach rozwiązywania problemów wychowawczych / Anna Karłyk-Ćwik // Wychowanie na co Dzień. – 2010, nr 9, s. 8-12

28. KARPIŃSKA ANNA
Odmiennosc a niepowodzenia szkolne / Anna Karpińska // Wychowanie na co Dzień. – 2003, nr 6, s. 3-6
29. KICIŃSKA MARTYNA
Problemy z nauką i szkołą / Martyna Kicińska, Ewa Klause-Jaworska // Problemy Opiekuńczo–Wychowawcze. – 2003, nr 3, s. 24-29
30. KŁOSOWSKA, Elżbieta
Elementarne zasady pracy z uczniem sprawiającym trudności wychowawcze / Elżbieta Kłosowska // Wychowanie na co Dzień. – 2006, nr 12, s. 25-27
31. KRASNOSIELSKI ADAM
„Nim będzie za późno” – zapobieganie powstawaniu zjawiska przemocy w szkole / Adam Krasnosielski, Katarzyna Dmitriuk-Sierocińska // Wychowanie na co Dzień. – 2012, nr 3, s. 28-31
32. KRAWCZONEK MAGDALENA
Nauczyciel wobec trudności ucznia / Magdalena Krawczonek // Edukacja i Dialog. – 2005, nr 10, s. 54-55
33. KRAWCZONEK MAGDALENA
Uczeń niedostosowany / Magdalena Krawczonek // Edukacja i Dialog. – 2002, nr 4, s. 10-14
34. LEWKOWICZ KRYSZYNA
Jak pokonać szkolne niepowodzenia / Krystyna Lewkowicz // Życie Szkoły. – 2012, nr 7, s. 28-30
35. MAJEWSKA-BRZYSKA KRYSZYNA
Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży demoralizacją. Cz. 1 / Krystyna Brzyska-Majewska // Remedium. – 2004, nr 5, s. 10-11
36. MALINOWSKI LUDWIG
Polska - Niemcy - trudności w wychowaniu są podobne / Ludwig Malinowski // Nowa Szkoła. – 2000, nr 1, s. 53-55
37. MALORY IWONA
O bezradności wychowawczej – z teorii i doświadczeń praktycznych nauczycieli / Iwona Malorny // Wychowanie na co Dzień. – 2012, nr 4-5, s. 15-21
38. MAREK INNOCENTY
Dyscyplinowanie trudnej klasy / Innocenty Marek // Problemy Opiekuńczo–Wychowawcze. – 2010, nr 9, s. 43-49
39. MATERKA EWA
Pomoc uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych : (o współpracy między szkołą a poradnią psychologiczno-pedagogiczną) / Ewa Materska // Nowa Szkoła. – 2003, nr 8, s. 27-30
40. MEYER MARIA
Interpretacje uwarunkowań zaburzeń w zachowaniu / Maria Meyer // Opieka, Wychowanie, Terapia. – 2003, nr 2, s. 13-16

41. MIELCZANEK JOLANTA
Próba korekty zachowania ucznia / Jolanta Mielczanek // Problemy Opiekuńczo–Wychowawcze. – 2003, nr 7, s. 48-50
42. MIKRUT ADAM
Syndrom wypalenia się zawodowego a błędy wychowawcze pedagogów specjalnych / Adam Mikrut // Szkoła Specjalna. – 2003, nr 2, s. 73-82
43. MISZTAŁ MARCIN
Niepowodzenia szkolone : Uwaga! Uczeń ma problem / Marcin Miształ // Życie Szkoły. – 2012, nr 9, s. 8-10
44. NOWICKA AGNIESZKA
Chuligaństwo - agresja dla zabawy / Agnieszka Nowicka // Edukacja i Dialog. – 2004, nr 4, s. 60-64
45. NOWOTKO, Małgorzata
Co z tymi rodzicami? / Małgorzata Nowotka // Wychowanie na co Dzień. – 2008, nr 10/11, s. 34–36
46. OSTROWSKA MAŁGORZATA
Niepowodzenia dydaktyczne a trudności wychowawcze / Małgorzata Ostrowska // Wychowanie na co Dzień. – 2002, nr 9, s. 19
47. OSTROWSKI KAZIMIERZ
Socjoterapia jako forma pomocy pedagogicznej / Kazimierz Ostrowski // Wychowanie na co Dzień. – 2008, nr 10/11, s. 10-12
48. OSZWA URSZULA
Zaburzenia zachowania u dzieci i młodzieży / Urszula Oszwa // Remedium. – 2003, nr 7/8, s. 20-21
49. PATYK KATARZYNA
Metody i formy pracy z uczniem autystycznym / Katarzyna Patyk // Nowa Szkoła. – 2012, nr 2, s. 19-28
50. PIENIEK MAŁGORZATA
Trudny uczeń, czyli czego jeszcze nie zrobiłam, by zniknął przymiotnik na początku tego zdania / Małgorzata Pieniek // Biblioteka w Szkole. – 2002, nr 3, s. 4-5
51. POLAK, Krzysztof
Mediacja jako szansa rozwiązywania konfliktów szkolnych / Krzysztof Polak. – Bibliogr. // Wychowanie na co Dzień. – 2008, nr 4/5, s. 30–34
52. PORZAK ROBERT
Typy interwencji - interwencja wychowawcza / Robert Porzak // Remedium. – 2004, nr 7/8, s. 6-7
53. PYTLEWSKA KATARZYNA
Co ty wiesz o złości? – scenariusz dla dzieci w wieku 8-10 lat / Katarzyna Pytlewska // Życie Szkoły. – 2013, nr 2, s. 15

54. RADZAJ, Irena
Praca wychowawcza z trudną klasą / Irena Radzaj, Agnieszka Iłendo // Problemy Opiekuńczo–Wychowawcze. – 2001, nr 7, s. 50–51
55. RATAJCZAK, Maria
Rozwiązywanie problemu wychowawczego / Maria Ratajczak // Problemy Opiekuńczo–Wychowawcze. – 2004, nr 1, s. 35–40
56. RAWICKA KATARZYNA
Praca z trudnymi zachowaniami / Katarzyna Rawicka // Remedium. – 2006, nr 7-8, s. 54-55
57. ROWICKA AGNIESZKA
Współpraca nauczycieli z rodzicami uczniów sprawiających trudności wychowawcze / Agnieszka Rowicka // Problemy Opiekuńczo–Wychowawcze. – 2013, nr 1, s. 40-45
58. SOBIESZCZUK IWONA MAŁGORZATA
Wychowanie do grzeczności w Intreencie / Iwona Małgorzata Sobieszczuk // Problemy Opiekuńczo–Wychowawcze. – 2003, nr 9, s. 50-52
59. ŚWINIARSKA, Jolanta
Analiza przypadku wychowawczego / Jolanta Świniarska // Problemy Opiekuńczo–Wychowawcze. – 2002, nr 8, s. 46–50
60. URBAŃSKA AGATA
Chmurka TOC – uczymy się analizować problemy / Agata Urbańska // Życie Szkoły. – 2013, nr 1, s. 8-11
61. UŚCIŁKO IZABELA
Szkolna codzienność – uczniowie trudni / Izabela Uściłko // Języki Obce w Szkole. – 2005, nr 10, s. 54-55
62. WARECKA HANNA
Uczeń trudny – skuteczne metody interwencji / Hanna Warecka // Wychowanie na co Dzień. – 2011, nr 10-11, s. I-IV (Wkładka metodyczna)
63. WIATROWSKA LEOKADIA
Wiem i muszę pomóc / Leokadia Wiatrowska // Życie Szkoły. – 2007, nr 3, s. 11-1
64. WOJCIECHOWSKI MIECZYŚLAW
Czemu idą na wagary? / Mieczysław Wojciechowski // Remedium. – 2005, nr 4, s. 6-7
65. ZIMNY TOMASZ
Poszukiwanie potencjału integracyjnego w konfliktach szkolnych / Tomasz Zimny // Wychowanie na co Dzień. – 2004, nr 7/8, s. 20-23